

KAMENJAK

ŽUPNI LIST
ŽUPE PROROKA ILIJE U KRUŠEVU

MOSTARSKO-DUVANJSKA BISKUPIJA

Godište II., br. 2(6)/2003.

DON ANTE ROMIĆ

Fotografija: 29. 9. 1955.

POVODOM 100. OBLJETNICE NJEGOVA ROĐENJA
RAKITNO 21. 10. 1903. - KRUŠEVO 21. 10. 2003.

NAKON SVEĆENIČKOG REĐENJA BIO JE:

DUHOVNI POMOĆNIK U STOCU I PRENJU
ŽUPNIK U RAVNOM I KRUŠEVU
BISKUPSKI DELEGAT I VODITELJ BISKUPSKE KANCELARIJE

Uvodna riječ

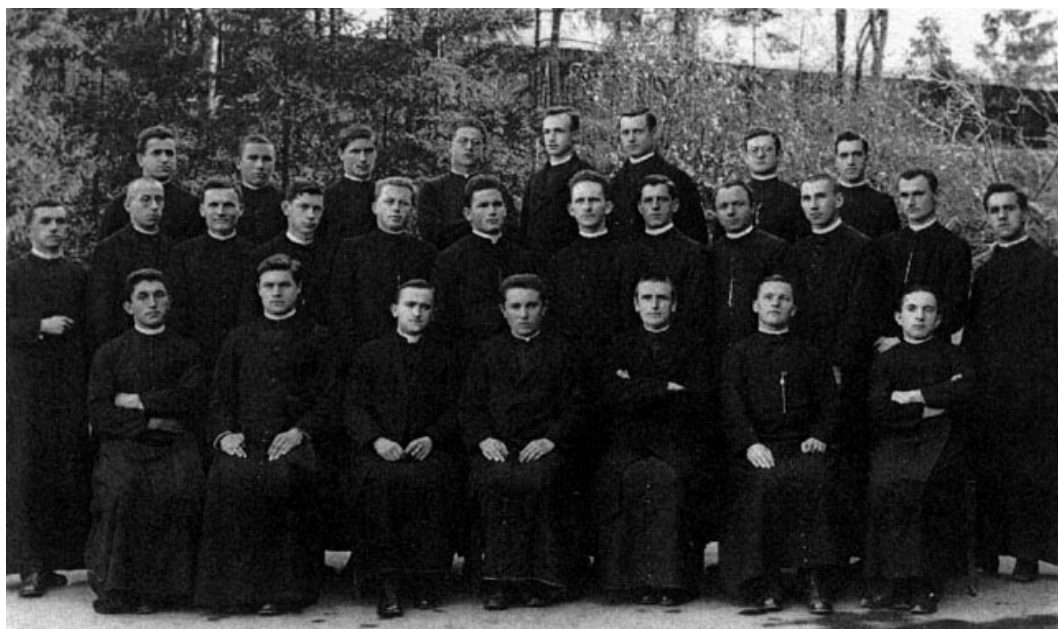
Ovaj broj *Kamenjka* posvećujemo don Anti Romiću. Sto godina je prošlo otkako se on rodio. Rodio se u Rakitnu, netko reče u *hercegovačkom Podtibtetu*.

Cijelu godinu, 2002./2003., u više navrata posvećivali smo stranice njemu, njegovu životu i radu. Spremamo se i za simpozij 11. listopada ove godine. Na simpoziju će nastupiti sljedeći predavači: biskup Ratko Perić, fra Šime Romić, don Dražen Kutleša, don Tomo Vukšić, don Ante Pavlović, don Josip Čirko, don Luka Pavlović, don Ilija Drmić, Ivan Kordić i don Ljubo Planinić. Svi navedeni predavači će predavanjima i temama približiti don Antu, njegov život i njegovo svećeničko djelovanje. Trideset i dvije godine je on djelovao u Kruševu. Mnogi Kruševljani ga dobro i poznaju. Koliko su ga malo poznavali, neka bude iznošenje iznenađenja jednoga od nas. Dok sam govorio i citirao mnoge citate i mnoge članke koje je napisao don Ante Romić, jedan od naših župljana kada

me do kraja saslušao iznenađujuće nastupi i reče «pa zar je don Ante bio pismen». Zgodna opaska. Da, bio je «pismen», pisao je mnoge članke i objavljivani su u različitim časopisima.

Svaki svećenik, i svaki čovjek, po svojem djelovanju prelazi granice prostora gdje živi. Don Ante je po dekretu bio župnik Kruševa, dva mjeseca manje od punih 32 godine. Deset godina (od 1948. do 1958.) vodeći kancelariju Biskupskog ordinarijata u Mostaru bio je djelatnik u Ordinarijatu mostarsko-duvanjske i trebinsko-mrkanske biskupije. Po pisanoj riječi koju je objavljivao u Katoličkom tjedniku, Vrhbosni, Gradu na Gori, Glasniku Srca Isusova i Marijina, Kalendaru Srca Isusova i Marijina, Đakovačkom vjesniku don Ante bijaše djelatnik Crkve među Hrvatima.

Neka nam ovaj «Kamenjak» i sitni detalji iz don Antina života budu poticaj za pažljivije sudjelovanje u simpoziju. Također neka nas potaknu da bismo upotpunili sliku o don Anti Romiću.

*Bogoslovi sarajevske bogoslovije - 1927./1928.
don Ante sjedi u sredini.*

Važniji događaji iz don Antina života

- 1903., 21. listopada, rodio se od oca Jakova i majke Anice r. Budimir. Rođen je u Poklečanima, župa Rakitno. Krstio ga tada župnik Rakitna fra Lazar Čolak, kasnije od 1924. prvi župnik Kruševa.

- Veliki utjecaj na njegov život je imala njegova majka Anica. Majka mu je bila rodom

i zadjevice. Zbog šaljivosti, ponekada i «grickanja» dobio je rečeni nadimak.

- Bogoslovske studije je pohađao u Sarajevu. Za vrijeme bogoslovskih dana bio je u redakciji, bogoslovskog zbornika Grad na gori.

- Za svećenika je zaređen 26. 3. 1928.

- Službovao je u:

- Stolac, kapelan od 1. 7. 1929. do 12. 5. 1930.

- Rotimlja, zamjenjivao župnika don Martina Krešića od 10. 10. 1929. do polovice prosinca 1929.

- Ravno, župnik od 12. 5. 1930. do 4. 11. 1930.

- Prenj, kapelan od 4. 11. 1930. do 7. 5. 1932.

- Kruševo, župnik od 7. 5. 1932. do 25. 3. 1964.

- Mostar - Biskupija od 22. 4. 1948. do početka 1957. Uhićenjem i osudom biskupa Čule, don Ante je određen skupa s don Andrijom Majićem da upravlja biskupijom. Don Andrija je obavljao službu biskupskog delegata, a don Ante službu voditelja biskupske kancelarije (kancelara).

- Umro u Kruševu 25. 3. 1964. Pokopan je na kruševskom groblju Sajmište.

Don Ante sa sestrom Biserkom.

iz Vira. U obitelji i kod rodbine bila je, i ostala, poznatija pod nadimkom *Virka*.

- Sjemenišnu gimnaziju je pohađao od 1916. do 1924. u Travniku.

- Zvali su ga «Zecko». Volio je šalu. Preporučavaju se njegove šaljive zgodice

KAMENJAK - Župni list župe Proroka Ilije Kruševo, 88203 Kruševo.

Tel./fax 036 / 486-319.

Uređuje i odgovara: don Ljubo Planinić, župnik.

Tehnička obrada i prijelom teksta: Marko Džeba

List izlazi kroz liturgijsku godinu prema potrebi.

Tisak: "Eurotisak d.o.o.", Mostar

Djetinjstvo

Don Ante je svoje djetinjstvo proveo u Rakitnu, u mjestu Poklečani, u zaseoku Romića. Roditeljska kuća mu je oštećena u tijeku Drugog svjetskog rata, pa je posve napuštena

Don Antin lik iz bogoslovskih dana.

1948. god. Kao dječak do polaska u sjemenište 1916. god. pomagao je roditeljima u domaćinstvu, bavio se najviše stočarskim poslovima. Stočarstvo je bilo glavno zanimanje u Rakitnu u don Antinu djetinjstvu. Njegova obveza je bila čuvanje ovaca. Posebna draž mu je bilo čuvanje janjaca. Prisjećajući se djetinjstva sebe naziva «čobančetom».

O svojem djetinjstvu govori s naglaskom na siromaštvo i na bolest na plućima. On kaže: «Bio sam slabašna zdravlja.» Posljedicu plućnog bolesnika (bolest španjolica), nosio je cijeloga života. Od plućne bolesti raka na plućima je umro.

Don Ante je bio najstarije živuće dijete u roditelja. Troje djece su mu roditelji imali prije njega. Svih troje su umrli kao male bebe. Strah je bio kod njegovih roditelja, posebno kod njegove majke Anice r. Budimir - Virke da će im i četvrto dijete, mali Ante, od bolesti na plućima umrijeti. Bolest zadobivena u djetinjstvu kod don Ante je uvijek stvarala oprez i strah. Kad je god što činio, uvijek je morao računati na svoje zdravstveno stanje. Ona je u njemu proizvela *kompleks opreza*.

Put prema svećeništvu

Iskrica svećeničkog zvanja u srce i dušu Antinu bačena je u proljeće neposredno prije sv. Jure 1912. god. Tada se desetogodišnji Ante s majkom Anicom našao u materinu rodnom kraju Viru. Don Ante priča: Gledajući virskog župnika don Antu Bakulu, on je zavikao svojoj majci “mama i ja ću biti svećenik”. O tom događaju don Ante piše: “Po prvi put vidio sam tada svjetovnog svećenika. Njegova mlada, simpatična figura, gospodsko držanje, veseo izgled, čista svećenička nošnja zanimali su me..., dobar primjer me povukao”. Pored don Ante Bakule utjecaj na Antu Romića da krene putem svećeništva djelovalo je i dobro štivo. Kaže don Ante “dobro me štivo potaklo”. Dobro štivo bilo je Glasnik Srca Isusova.

Poslije virskih događaja 1912. god., pouzdano se molio i brižno sakrivao svoju tajnu želju svakomu osim Božanskom Srcu. “U kući, u polju, na paši uticao sam se Presv. Srcu, da mi dadne te postanem svećenik... Srce Isusovo je čulo moju molitvu i radilo...”

Svojom odlukom da postanem svećenik, oduševio sam svojega župnika.”

Zbog straha da bi se roditelji oduprli njegovoj želji zbog obiteljskog siromaštva, bojao se želju iznijeti njima. Ipak, moljeno, da krene putem do svećeništva je postignuto i don Ante se 1916. god. našao u sjemeništu.

Odmah s početka travničkog školovanja našao se u mukama: «Slabo moje zdravlje opiralo se naukama.» Uvijek je nosio u sebi strah, i u sjemeništu i u bogosloviji da ga ne bi zbog zdravstvenih razloga poglavari otpustili. Bojao se da i siromaštvo u kojem se nalazio ne bi bilo razlogom da ne mogne do kraja završiti školovanje. Više puta listajući Arhiv Biskupskog ordinarijata u Mostaru nailazio na sam don Antine zamolbe iz sjemeništa i

bogoslovije gdje traže pomoć zbog slabog materijalnog stanja. Zamolbe je upućivao Biskupskom ordinarijatu i Svećeničkoj uzajamnosti. Kad se god našao pred ova dva problema: siromaštvom i bolešću, povjeravao se Božanskom Srcu Isusovu i molio. On sam kaže: "Božansko Srce me je čudesnim osnovama protiv svakom očekivanju dovelo u sjemenište, ono će me dovesti i do svetog svećeništva. Konačno bila je pogodba među nama: s jedne strane moja želja i molitva, s druge strane Njegovo obećanje, da ću biti uslišan."

Uza sve poteškoće na putu do svećeništva: "Ozbiljno sam vjerovao, da ću biti svećenik i još ozbiljnije molio za tu milost, te sam je i postigao. Protiv svake nade sam se nadao."

Na putu do svećeništva obećao je u "pogodbi s Božanskim Srcem Isusovim" da će mu javno zahvaliti kad postane svećenik. To je i učinio u Glasniku Srca Isusova 1928., u broju šest, na stranicama 167-168.

Don Ante mladomisnik 1928.

Pastoralni djelatnik

Ima li išta ljepše i svrhovitije za svećenika negoli biti svećenik među narodom; pastoralno i liturgijski dijeliti vrijeme s narodom. Dijeliti radosti i žalosti, uspjehe i neuspjehe, podrške i podapinjanja. Don Ante je nakon završenih studija i svećeničkog ređenja sve

svoje vrijeme podijelio s narodom u župskom pastoralu.

Dok je bio župnik u Kruševu, na njegova leđa su bile natovarene i dodatne obveze: vodio je biskupsku kancelariju za vrijeme zatvorskih dana biskupa Čule. Dok je biskupski delegat don Andrija Majić bio u zatvoru, don Ante je obnašao i službu biskupskog delegata.

Kao kapelan don Ante je djelovao u Stocu i Prenju. Župničku službu je obnašao u Ravnom i Kruševu. Obnašao je službu župničkog zamjenika na Rotimilji, zamjenjujući rotimskog župnika don Martina Krešića.

- Kapelan u Stocu je bio don Andrija Majiću. Kao kapelan bio je kateheta u stolačkim školama. U župi je osnovao molitvenu skupinu pod nazivom Apostolat molitve.

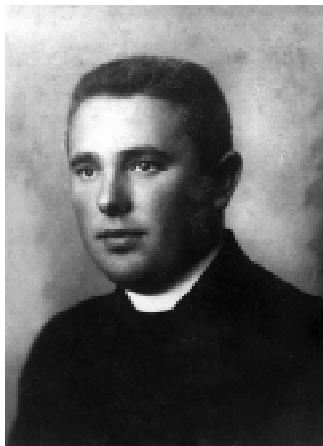
- Zamjenik župnika u Rotimlji: kao kapelan u Stocu proveo je nekoliko mjeseci kao zamjenik župnika na Rotimlji zamjenjujući župnika Rotimlje don Martina Krešića. Don Martin Krešić je nekoliko mjeseci otišao u svijet sakupljati novac za izgradnju župne crkve; za to vrijeme ga je zamjenjivao don Ante Romić sa župničkim ovlastima.

- Župnik u Ravnom: smrću bjelopoljskog župnika don Tadije Božića (30. 4. 1930.) župa je ostala ispražnjena. Zbog popunjavanja Potoka u Bijelom polju nastala je potreba premještaja nekoliko svećenika. U tim premještajima je don Andrija Majić, župnik iz Stoca, premješten u Bijelo polje; don Marko Zovko, župnik Ravna u Stolac, don Ante Romić kapelan iz Stoca u Ravno za župnika.

Don Ante se nije zadržao dugo u Ravnome. Nakon nekoliko mjeseci što je bio župnik

napisao je dvije molbe biskupu da ga zbog zdravstvenih razloga premjesti iz Ravna. Još prije zime molba mu je bila uslišana i premješten je za kapelana u Prenj-Dubrave.

Iako je bio kratko u Ravnome, ostavio je biljeg svojega djelovanja. Predavao je vjeronauk u četiri škole na terenu prostrane župe: u Kotezima, Zavali, Veličanima i Ravnom. Osnovao je s velikim poteškoćama Župska vijeća (odbore). S velikim materijalnim poteškoćama učinio je nekoliko nabavki za potrebe crkve i župske kuće.

Fotografija iz prvih godina svećeništva.

- **Kapelan u Prenju:** uslišana mu je molba te je iz Ravna zbog zdravstvenih razloga premješten za kapelana u Prenj. U Prenju je bio stari župnik don Vide Putica.

Don Antino djelovanje u župi Prenj - Dubrave odnosilo se na predavanje vjeronauka u školi u Crnićima, surađivanje sa župnikom u pastoralnim potrebama župe. U župi je, kao prije u Stocu i Ravnome osnovao nekoliko molitvenih društava.

U trenucima premještaja iz Prenj - Dubrava za župnika u Kruševu, župski vijećnici su se obratili pismom biskupu da im ne premješta kapelana, nego da ga ostavi u Prenj-Dubravama.

- **Župnik u Kruševu:** don Ante se u Kruševu očitovao kao dobar pastoralni radnik. Odmah po dolasku u župu osnovao je molitvena društva (Apostolat molitve, muško i žensko društvo Srca Isusova), otpočeo pobožnost prvih petaka Srcu Isusovu. O prvim danima u Kruševu i pobožnosti Srcu Isusovu u prve petke u mjesecu don Ante piše: «Latio sam se odmah ove spasonosne pobožnosti... i o njoj propovijedao. Narod me slušao... koliko su ovi vjernici spremni žrtava podnijeti za interese svoje duše. Put je dalek. Nekima do dva sata... Posao težački... stariji ruže radi gubitka vremena, zadirkuju 'pobožnjake'. Zna biti ružno i studeno, ... čekati sate u crkvi dok se ne dođe na red u

ispovjedaonici... gladu se ispate... I uza sve to radosni su, što mogu toga dana biti kod Stola Gospodnjega.»

Kada je došao u župu, zatekao je nezavršenu župsku kuću i župsku crkvu - kapelicu skromnih dimenzija (2,5x3 m). Kapelica se nalazila na mjestu sadašnje župske crkve, lijevo od glavnog ulaza u crkvu. Župsku kuću nije nikada do kraja završio. Dvije godine što je bio župnik u Kruševu započeo je gradnju sadašnje župske crkve. Crkvu je izgra-

dio s velikim pozajmnicama. Dugo je poslije pokrivanja crkve ostao s dugovima i vraćanjem dugova. Crkvu kao ni župsku kuću do kraja nije nikada završio. Odmah poslije pokrivanja crkve počeo ju je koristiti za liturgijske potrebe.

Malo se kod župljana Kruševa ističe, brzo se zaboravlja, da je don Ante Romić organizirao izgradnju školske zgrade u Kruševu. Školsku zgradu je gradio podrškom banske vlade iz Splita. Njegova je odredba da se škola gradi upravo gdje je izgrađena.

Don Ante je u župi Kruševu doživio tragediju pogibije sretničkih svatova. Doživio je u Kruševu Drugi svjetski rat. Linija bojišta za vrijeme Drugog svjetskog rata često je bila u Kruševu. Mnoge vojske su se od Varde do Sretnica preko noći smjenjivale.

Dio župskog arhivskog materijala je u tijeku rata uništen. Arhivski materijal su palile vojske koje su se od 1942. do 1945. god. u Kruševu smjenjivale. Većina smijenjenih vojska u Kruševu su «odsjedale» u župskoj kući. Arhivski materijal im je koristio za potpalu vatre. Često sam slušao svjedočenja pojedinih osoba koje su iz pojedinih sela bili prisiljeni da po noći proprate pojedine skupine vojske do župske kuće. Svjedoci svjedoče kako su nalazili skupine vojske u župskoj kući, kako su palili župske bilježnice, ložili vatru na drvenim podovima, kako je vojska «feštala» po cijelu noć u župskoj kući.

Nimalo nije bilo lijepo ni ugodno razdoblje poslije rata, od 1945. do 1962. god. Bilo je to vrijeme straha i neizvjesnosti. Mnogi župljani se nisu vratili iz rata. Bol za izgubljenom braćom i muževima je bila velika ali prisilno pritažena. Njihova se imena nisu smjela ni spominjati.

Odmah nakon rata po terenu župe često su se smjenjivale križarske skupine. Zbog suradnje župljana s križarima mnogi su od njih osuđivani na velike zatvorske kazne. I sam don Ante je osjetio teret mržnje i zatvora.

Don Ante je u to vrijeme, iako ni danas nije bolje, bio veliki problem odvojenost župske kuće od sela. Župska kuća i crkva su sagrađene daleko od sela župe, u osami. Činjenica da je prvi susjed daleko do 800 m nosi sa sobom veliku neugodnost odvojenosti od ljudi. U toj samoći od velike pomoći u vođenju župskog domaćinstva don Ante je bila njegova sestra Biserka. Ona je zbog njega promijenila odluku da postane časna sestra i odlučila je posvetiti svoj život don Antu u pomaganju i vođenju župskog domaćinstva i održavanju župske crkve.

- Kancelar biskupske kancelarije i biskupski delegat: Svaki biskup u komunističkoj Jugoslaviji, poslije Drugog svjetskog rata imao je ovlasti od Svetog Oca da može imenovati svoje biskupske delegate u slučaju ako bude uhapšen i osuđen na zatvorsku kaznu. Biskup Čule je odredio da njegov delegat bude don Andrija Majić. Ako bude i don Andrija uhapšen, kao drugi delegat je bio određen don Ante Romić. Tako je i bilo za vrijeme zatvorskih dana don Andrije

Majića. Don Andrija je uhapšen u prosincu 1949. i bio je u zatvoru do travnja 1950. Don Ante je kao biskupski delegat preuzeo vođenje biskupije u siječnju 1950. i bio delegatom do travnja 1950.

Fotografija iz kapelanskih dana u Prenj - Dubravama.

Don Ante i don Andrija, povratkom don Andrije iz zatvora ostali su skupa u Biskupiji i skupa njome upravljali. Don Andrije je nastavio svoju službu biskupskog delegata, a don Ante je vodio službu biskupskog kancelara.

U tim teškim vremenima don Andrija i don Ante su skladno upravljali biskupijom. U vođenju biskupije njima je vladao princip katoličkog osjećaja, osjećaja crkvenosti i odanosti Papi. Jedan i drugi su posebnu pažnju posvetili primanju, odgoju, te školovanju sjemeništara i bogoslova.

Upravo za njihova djelovanja iz naših biskupija su mnogi mladići krenuli u sjemeništa i bogoslovije. U njihova vremena popunjene su praznine i potrebe za svećenicima u dubrovačkoj biskupiji i mnogim redovničkim zajednicama.

Mnogi svećenici blatskog kraja rekoše da im je don Ante bio poticaj da krenu putem svećeništva, da ih je on pratio od prvog sjemenišnog dana do smrti, kao njihov uzor i da su rado dolazili k njemu u Kruševo.

Dok je don Ante bio župnik Kruševa i djelatnik Biskupskog ordinarijata, montirano mu je hapšenje i sudski proces. No, srećom, i zalaganjem pojedinih osoba presuda na više godina zatvora je preimenovana i don Ante je pušten na slobodu. Na sudskim procesima je don Ante često bio premlaćivan, gazan i udaran čizmama najčešće po grudima, a i svugdje po tijelu. Najvjerojatnije premlaćivanje u sudskom procesu mu je pomoglo ranijem umiranju.

Duhovni lik don Ante Romića

Po dolasku za kapelana u Stolac pokazao se don Ante vrlo izgrađenom duhovnom osobom. Rado se posvećivao Srcu Isusovu i Apostolatu molitve. On se može nazvati

svećenik po Srcu Isusovu. Pobožnosti koje je osobno živio unosio je i u narod. On je udario temelje pobožnostima koje su proširene i sada u Kruševu.

Sudski postupak i presuda don Anti Romiću

Dok je don Ante bio župnik Kruševa i voditelj biskupske kancelarije u Mostaru, bio je optužen i suđen u komunističkoj Jugoslaviji kao «nepodobni državni element».

Uhapšen je i pritvoren 6. 2. 1951. U pritvoru je bio do 12. 7. 1951. i oslobođen je zbog pomanjkanja dokaza. Sudski proces mu je obnovljen 30. 10. 1951. u trajanju od tri mjeseca. Osuđen je na deset mjeseci strogog zatvora. Suđenje mu je bilo javno, mnogi župljani su se ohrabрили i otišli na suđenje. Za vrijeme pritvora i zatvorskih dana gonjen je na prisilni rad, najčešće na iznošenje pržine s Neretve u vrećama do kamiona. Za vrijeme istražnog zatvora više puta je bio premlaćivan, gažen nogama po grudima, udaran nogama kud god su istražitelji i njihovi silnici stigli i mogli.

Za vrijeme istrage protiv don Ante skupina Kruševljana se bila iz Kruševa uputila svjedočiti da don Ante nije ništa kriv i da ga se pusti kući. Zbog ovog postupka UDB-a je

protiv svih onih koji su došli u Mostar raspisala potjernice, uhapsila ih, premlaćivala, šikanirala i mnoge od njih po nekoliko dana držala u pritvoru. Među onima koji su išli svjedočiti za don Antu bili su: Nikola Vidačak iz Podgorja, Grgo Rozić Čulušić, Ilija Čule biskupov brat, Mirko Božić, Ante Božić, Ilija Božić Pilipušić, Nikola Božić.

Don Anti je presuda izrečena po članu 9/1 z. k. n. d. i po članu 48, st. 1. k. z. «za krivično djelo širenja neprijateljske propagande. Da je neutvrđenog dana i mjeseca 1949. i 1950. govorio, da naša vlast kod otkupa i mobiliziranja radne snage terorizira narod, ali da to dugo neće trajati. Te da su izbori u našoj zemlji samo formalnost, jer da na istima postoji samo jedna lista, da su današnji službenici nesposobni itd.» Javni tužilac mu se vodio pod brojem 35/51. Sudska presuda mu je izrečena pod brojem 137/1951. U zatvoru je bio do 13. 5. 1952.

Objavljeni don Antini članci

Don Ante je počeo objavljivati svoje članke kao bogoslov. Objavljivao je duhovna razmišljanja, izvještaje i povijesne članke. Pisao je i objavljivao članke do 1945. god. Poslije nije pronađen niti jedan objavljeni članak. Žao mi je što je u Đakovačkom vjesniku većina članaka bez potpisa. U Đakovačkom vjesniku nalazili su se članci objavljeni poslije 1945. god.

Novine i časopisi u kojima su objavljivani njegovi članci su:

- Glasnik Srca Isusova i Marijina
- Kalendar Srca Isusova i Marijina
- Grad na gori - Almanah
- Katolički Tjednik
- Vrhbosna
- Đakovački vjesnik

*Don Ante s ocima franjevcima
na crkvenim vratima u Kruševu.*

Glasnik Srca Isusova i Marijina: Prvi članak objavljen u Glasniku Srca Isusova i Marijina bio je zavjetni članak. Zavjetovao se don Ante da ako postane svećenik da će svoju zahvalu javno objaviti.

Strah da neće postati svećenik krio se u njegovoj bolesti i u siromaštvu. Jedno i drugo pratili su ga od djetinjstva sve kroz školovanje i dalje u svećeničkom djelovanju. Postavši svećenik, javno je zahvalio Srcu Isusovu u *Glasniku* 1928. god. Posljednji broj *Glasnika* obogatio je člankom 1945. god. Ponovnim pojavljivanjem *Glasnika* 1963. god. neposredno prije njegove smrti netko od svećenika zapisa «kojom bi se radošću radovao don Ante što god napisati za *Glasnik* koji nakon zabrane 1945. poče ponovo izlaziti». Nije uspio u ponovnom izlaženju *Glasnika* od 1963. god. ništa napisati, bolest ga je shrvala.

U *Glasniku* se potpisivao sa sljedećim potpisima: don R.; A.R.; a.r.; Anto Romić, župnik; A. Romić i a-r. Češći potpis mu je bio Anto Romić, župnik.

Objavljeni članci u *Glasniku* su:

- Kako sam postao svećenik, lipanj 1928., str. 167 - 168.
- Žalosne stvari, srpanj 1931. str. 207-208.
- Upišite me u Srce Isusovo, srpanj 1931., str. 208.
- Vijesti: Prenj - Dubrave, srpanj 1931. str. 220.
- Dobre majke - dobra djeca, listopad 1932., str. 311 - 312.
- Prvi petak, listopada 1932., str. 313 - 314.
- Dobra smrt, ožujak 1934., str. 83.
- Vijesti: Kruševo kod Mostara, srpanj 1934., str. 216.
- Izgubljeni biser, rujana 1934., str. 266 - 267.

- Nesretni slučaj, ožujak 1935., str. 80.
- Prvi petak u mojoj župi, veljača 1936. str. 58 - 59.
- Najljepše dijete, travanj 1937., str. 121.
- Priznanje otpale djevojke, travanj 1937. 132 - 133.
- Oslobođena ptica, ožujak 1938., str. 89.
- Ponosan i neustrašiv, ožujak 1938., str. 93.
- Žedan sam, lipanj 1939., str. 207.
- Ljubimo Crkvu kao Krist, lipanj - prosinac 1945. str. 84 - 88.

Kalendar Srca Isusova i Marijina: Slučajno mi dođe u ruke kalendar Srca Isusova i Marijina za 1937. god. Prelistah ga. Na moje iznenađenje, naiđoh na članak don Ante Romića s naslovom: O molitvi u obitelji.

To me je potaklo da zovem uredništvo Glasnika i da ih priupitam da li bi mogli nekoga naći da prelista sva godišta kalendara Srca Isusova i Marijina. Tako je i bilo, pater Pšeničnjak je našao studenta Igora Marića. Igor je listajući kalendare naišao na četiri naslova koje je pisao don Ante Romić.

Potpisi u člancima su: A. Romić, župnik; A. Romić i ar. U Kalendaru su objavljena četiri sljedeća naslova:

- Sedmoglava zvijer, 1936., 92-95.
- Molitva u obitelji, 1937., str. 49-51.
- Bilješke o različitim ljudima, 1938., 97-98.
- Njezin zavjet, 1945., str. 81-82.

Grad na gori - Almanah: Dr. Josip Stadler, prvi nadbiskup i metropolita vrhbosanski, Sarajevo 1926., str. 30-40.

Ovo je prvi, poduži naslov kojega je pisao don Ante Romić, još kao bogoslov. Ovaj članak se često citira u novijim objavljivanjima naslova o Stadleru.

Katolički Tjednik: Glavnina don Antinih članaka objavljena je u Katoličkom Tjedniku. U pismima, kad piše glavnom uredniku Tjednika, a svojem prijatelju don Čedomilu Čekadi sebe naziva «tvoj tjednikovac». Don Ante je počeo pisati za Tjednik 1926. Upravo s naslovom objavljenim u KT 1926. otvorili smo «Godinu sjećanja» 21. 10. 2002. Možda je don Antino najuspješnije objavljeno djelo izišlo u KT. Smatraju se najuspješnijim njegovi naslovi objavljeni u rubrici «Nedjeljna pouka - Nedjeljne misli». Svi skupa, ovi naslovi su jedna cjelina. Možda bi bilo dobro njih objaviti u jednoj knjizi. Još bolje rečeno, dobro bi bilo objaviti sve don Antine naslove pa tako i «nedjeljne misli».

Potpis u KT su bili: ar.; A.R.; don Ante Romić, A. Romić, A. Romić, župnik. Objavljeni članci su:

- Svećenici u hrvatskoj povijesti, 11/1926., str. 5-6.
- Pastva na selu 48/1930., str. 6.

- Ulomak iz razgovora, 31/1930., str. 6.
- Iz prvog svetišta sv. Terezije u Hercegovini, 31/1931., str. 6.
- Zanemarena dužnost, 42/1931., str. 9.
- Božićni običaji u Hercegovini, 51/1931., str. 2.
- Njegov osmijeh, 5/1932., str. 5.
- Uoči nedjelje, 12/1932., str. 11.
- Euharistijski kongres u Stocu, 20/1932., str. 8.
- Presveta Euharistija u Palestini, 23/1932., str. 16.
- Njezino vjenčanje, 37/1932., str. 6.
- Iz katoličke Hercegovine, 13/1932. str. 8.
- Pred Bogom i Bogovima, 22/1933., str. 7.
- Pisma iz Hercegovine, 33/1934., str. 2.
- Darovi za crkvu, 39/1934., str. 8.
- Blagoslov temelja crkve, 51/1934. str. 8
- Nezadovoljni sa životom, 5/1935., str. 6.
- Na osami, 25/1936., str. 6.

Uredništvo, neposredno prije ulaska u novo 1936. godište u broju 52/1935., str. 7, najavljuje da će u 1936. urednik «Nedjeljne pouke» biti umjesto o fra Julija Kožula, sada «peru jednako dorastao hercegovački svećenik Don Ante Romić». Odjava naslova don Ante Romića objavljena je u božićnom prilogu u broju 51/1937. na str. 10. i stoji potpis A. R. Poslije don Ante, rubriku «Nedjeljne pouke» pišu Božidar Brale (za 1937. viti KT 52/1937, str. 5), potom vlč. g. Petar Živković za 1938. god. itd. Rubrika KT, Nedjeljne pouke objavljivana je na prvim stranicama. Don Antini objavljeni naslovi su sljedeći:

- Svetost, moć i slast imena Isusova
- Sveta obitelj i naše obitelji
- Svadba u Kani
- Živa vjera s poniznošću pomaže
- Nevolje jačaju vjeru - znak odabranih,
- Poziv u Božji vinograd; Četiri vrste ljudi
- Duhovno progledanje; Post i molitva
- Duša u milosti-ljepota Božja, u grijehu grdoba sotonska
- Ropstvo u grijehu. Nijemost u ispovijedi

Don Ante fotografiran u studenom 1963.

- Duhovna hrana: Vjera u nju. Čežnja za njom
- Progon Isusa i Crkve. Obrana riječju i djelom
- Kristovo slavlje u Jeruzalemu. Katoličke manifestacije

- Isusovo uskrsnuće. Naše uskrsnuće i život uskrsnuća
- Nedjelja sumnjivih. Odakle vjerske sumnje?

- Upoznajmo, što je za naš mir
- Dvije vrste ljudi: oholi i ponizni
- Gluhi i nijemi katolici

*Sa svećenicima u Prenj - Dubravama
29.9.1959.*

- Dobrota Božja. Krivo poimanje Boga. Pouzdanje u Dobrotu
- U Isusu radost, a bez Njega žalost
- Idemo k Bogu. Kuda ti ideš, katoliče?
- Zapovijed molitve. Što da molim? Kako da molim?
- Onima, koji trpe poradi imena Isusova
- Tajna Presv. Trojstva neshvatljiva razumu, korisna duši
- Ljudske isprike: da se ne odazovu Bogu
- Dobrota Pastira duša. Naša briga za dušu bližnjega
- Posluš
- Srdžba i blagost
- Isus daje blagoslov onima, koji idu za njim
- Lažni proroci, Zašto im nasjedamo?
- Odgovornost za povjerena dobra od Boga dana

- Ranjenoj duši pomaže milosrdni Samaritanin
- Guba duše: Bludnost. Lijek i čuvanje od nje
- Naša sreća nije u osjetnim dobrima, nego u službi nebeskog Gospodara
- Duhovna smrt
- Šteta od oholosti, a korist od poniznosti
- Ljubav prema Bogu i bližnjemu
- Korist od moljenja krunice
- Tri vrste grješnika
- Isus protiv polovične vjere
- Uz svetkovinu Krista Kralja
- Osam blaženstava
- Grješno je rugati se pobožnosti. Ne dajmo se utjecaju toga!
- Gorušično zrno: Crkva, u kojoj treba da budemo kvasac
- Vjernost Božja u prijetnjama

- O sudnjem danu
- Isus hvali stalnost u dobru
- Isusa valja upoznati
- Opomene sv. Crkve pred Božić
- Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje

- Tragična svadba u Hercegovini (za-
pažanja župnika),
9/1938., str. 2-3.

- Iz knjiga,
14/1939., str. 3.

- Zalutao, 15/
1939. str. 14.

- Na valovi-
ma, 20/1939., str.
20.

- Velike sve-
čanosti prigodom
biskupova pos-
većenja mons.
Dr. Smiljana -
Čekade u Sara-
jevu, 34/1939.,
str. 4-6.

- Vesela smrt,
35/1939., str. 6.

- Dvije ljuba-
vi, 19/1940., str. 6.

- Prve bre-
skve, 27/1940.,
str. 2.

- Njegov Badnjak, 51/1940., str. 10.

- Ratna adoracija, 1942., str. 10.

- Proslava biskupskog posvećenja preuzv.
Gosp. Dr. Petra Čule, 42/1942. str. 5-6.,
nastavlja se

- Proslava biskupskog posvećenja preuzv.
Gosp. Dr. Petra Čule (drugi nastavak), 43/
1942. str. 5-6.

Vrhbosna: Objavljeni don Antini članci
u Vrhbosni:

- Don Nikola Jurić - in memoriam, 3/1941.,
str. 54-55.

- Riječ o poginuloj braći (o don Anti
Bakuli, don Iliji Tomasu i don Vidi Putici), 11-
12/1942., str. 242 - 246.

- Svećenik minister penitentiae, 3/1943.,
str. 59 - 61.

- Župnička redovina, 3/1938., str. 44 - 46.

- Dr. Petar Čule, biskup mostarsko-
duvanjski-trebinjski. 9-10/1942., str. 205-208.

- Uspomene na Nadbiskupa i Metropolitu
vrhbosanskog, 1944., str. 206 - 207.

*Uz tekst u Glasniku 1934. objavljena je i fotografija
kapelice - župne crkve. Lijepo se vidi kako niču zidovi nove
crkve i pomalo osvajaju kapelicu. To je jedina fotografija koju
župni ured posjeduje o bivšoj kapelici - župskoj crkvi koja je
srušena pred blagoslov kamena temeljca u listopadu 1934.*

Đakovački vjesnik: U Đakovač-
kom vjesniku, nismo pronašli članke potpisane
s don Antinim pseudonimom ili nekim tipič-
nim potpisom. Ali po informacijama koje
dolaze iz više pisama očito je da je don Ante
objavljivao u Đakovačkom vjesniku. Pišu don
Anti: «Da mi Ivo nije spomenuo da u
Đakovačkom vjesniku nešto napisaste ne bih
ni primijetio...»

Neobjavljeni članci: Ima ih više, možda bi
bilo zgodno nekada ih objaviti. U dvoumici,
ne znajući koji bi stavio u objavljivanju ovih
naslova, stisnuo sam oči i izvukao prstima
ovaj:

O svemu i svačemu..., o trešnjama, o janjetu, o slavuju pa i o orlu... Moje trešnje mlade boluju na ovoj suši. Janjci su u ogradama u hladu. Ne vidim ih. Slavuja već dugo vremena ne čujem. Razočaran je u ljubavi kao i neki mladi ljudi. Nestalo slavuju proljetne kiše. Nema u kamenicama vode. U suši i oskudici nestane ljubavne pjesme. Orao je davno odselio u planine. Tamo provodi ljetovanje. Stoga ti o time ne mogu pričati, nego ću ti pisati o svome sustanaru, vrapcu, s kojim zajednički trpim.

Sunce žeže. Ko vatra prži. Gori i izgara i gori i trava na kamenitu zemljištu. Suhi vjetar talasa ognjeno more. I zapljuskuje mi lice i čitavo tijelo... O, more našega Jadrana daleko si!... O, ti jezero moje, što te «Blato» zovu, zašto su te ponori progutali?!... O, ti Jelice, rječice moga zavijača, zašto i ljeti ne dopireš ovamo do mene?!... Govorim. Bez odgovora. Riječ moja nema jeke. Nešto se stoga na me sliježe, kao teško olovo.

Upravo jučer gledam: Vrabac se kupava na mojoj cisterni u maloj posudi vode, što je spremljena za piće peradi. Baš je bezobrazan i bez obzira kao seoski kalaš. Maločas se je prpao u prašini, pa ostala voda mutna i nečista. I odleti pod krov opran i osvježen. Cvrkuće, mislim, od naslade. To je njegov dosadni pjev. Pjeva kao čovjek, bez sluha. I misli, da je notalan. Pusta umišljenost!... Cvrkuće vrabac, dosadno, bez sluha, pod mojim krovom. A ne plaća ni poreza ni stanarine. Sve mu je besplatno. On se sad

liječi, bez dinara, u maloj banji na mojoj cisterni kao stari reumatičar. Odakle mu pamet?...

Gdje bih ja liječio svoju reumu, što je prikurih desetljećima na ledenom betonu u svojoj crkvi - i mjesecima u hladnoj ćeliji br 37... Za to me nitko ne pita - niti kome

kazujem. Ljude ne zanimaju tuđi jadi... Nešto mi govori: Ne budi hiponondar! Ne budi dosada kao vrabac!

Slušam: Vrabac i dalje čvrči. Čvrči jače i žarče. U duetu složiše dvojica i digoše buku kao kavgađizije. Valjda je drugi došao u njegovo gnijezdo, dok se je banjao? Nesretne ljubavi!... Oču to maca - ko kad zna, što će biti - podiže glavu, ispruži tijelo, šape spremi na lov. Galamom probudiše je u cvijetnjaku, gdje je drijemala. Vrapci se sunovratiše ispod krova, ko u klupku, u galami i bitci. Padoše na zemlju daveći jedan drugoga. A iz zasjede skoči lukava mačka te dokrajči borbu. Ugrabi jednoga.

Nesta cvrkuta, Nastaše tišine. Samo je lišće treperilo na mome platanu. Neku je žalobnu glazbu izvodilo. Vjetar je nosio miris vrućine sa afričkoga kontinenta. I miris krvi, što se tamo proljeva....

Molim: O, Bože, dokle će trajati ova naša tragedija?... Ne molim Te za dug život ni za zdravlje. Nego Te molim, da Tebe volim. Da volim ljude kao braću, da me njihova bol boli kao i moja. O, Oče, budi volja Tvoja!....

Eto ti priče o svemu i svačemu, priče o vrapcu, o ... životu, o svemu i svačemu. Ko neka konverzacija, meditacija, stvarnost a nije halucinacija.

U potpisu O. Antun od Bide i Nevolje

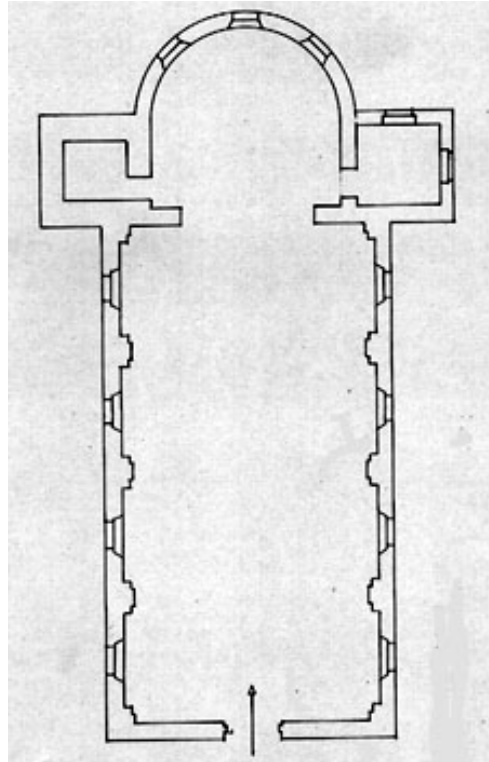
Posljednja don Antina fotografija je snimljena koncem 1963. Ovo je jedina fotografija u misničkom ruhu.

Don Ante graditelj

Po dolasku za župnika u Kruševo 1932. god., don Ante je zatekao od župskih prostorija nezavršenu župsku kuću i malu kapelicu koja je služila za župsku crkvu.

Za vrijeme župnikovanja organizirao je i izvodio radove na:

- župskoj crkvi
- župskoj kući
- čatrnji
- gospodarskim objektima
- uređenju crkvenog dvorišta
- popravku i probijanju putova iz sela do crkve
- održavanju grobalja i gradnji grobaljskih kapelica.

Tlocrt kruševske crkve.

Sjećanja

Generacije koje se mogu prisjećati don Ante prisjećaju ga se u različitim slikama, uspomenama, riječima, događajima. Prisjećanje na njega svodi se na neke od sljedećih uspomena.

1. Rado se hodao po polju i navrćao trenskule na različite vrste trešanja. Uvijek je nosio oštar nožić da bi štogod divlje na pitomo navrnuo.

2. Rado se šetao Poljem, niz ulicu prema Polju i pokraj Polja prema Ljutom Docu.

3. Mnogi ga se prisjećaju kao osobu spremnu za šalu, viceve, provale, ponekada i ozbiljnije šale. Mnoge ljude je pokušavao

poučiti «pameti» preko vica. Viceve je izvodio i na svoj račun.

4. Prije mise rado bi sjedio pod orahom i razgovarao s ljudima. Zbog toga su mnogi polazili na misu koju minutu ranije da bi mogli malo «proćakulati s don Antom».

5. Svoju sestru Biserku je podnosio u njezinim sitnim ispadima. Mnoge ozbiljnije nesporazume između nje i naroda on bi rješavao vicem i nekom provalom.

6. Kada je vrijeme dopuštalo, sjedio bi vani na čatrnji, ili ispod crkve i čitao. Uvijek je nosao «neku knjigu kao neki veći molitvenik i čitao».

7. U vrijeme kosidbe sijena i kad je vidio da mnogi izgone sijeno s polja nedjeljom a nema opravdana razloga, išao bi na Orline i govorio ljudima nemojte nedjeljom raditi.

8. Oni koji su imali bliži pristup k njemu, prisjećaju se da je slušao Radio Madrid još iz vremena Drugog svjetskog rata. Radio je držao u blagovaonici, skriven iza nekog ormarića i prekriven krpom. Državnim vlastima nije bilo drago da netko u to vrijeme ima radio, pa je svoj radio don Ante morao skrivati.

9. Zanimljivo, narod ga se ne sjeća da je išta pisao. Nitko mi ni riječi ne reče da je

pročitao i jedan članak kojega je objavio don Ante Romić. Imajući u vidu da je razdoblje njegova pisanja i objavljivanja mnogih članaka bilo od 1926. do 1945. god., kada je narod bio manje pismen, a vjerojatno da u župu i nije nitko dobivao nekog tiska može se i opravdati to što narod nije znao za don Antine objavljene članke.

10. Bogoslovi i sjemeništarci ga se prisjećaju da ih je rado sakupljao oko sebe. Htio je u svakom njihovo dolaženju na odmore da se nađe s njima u razgovoru i druženju. Govore da su trenuci provedeni s njime prolazili u smijehu i razonodi, a onda u divnim nagoovorima i izlaganju duhovnih tema.

Šaljive i zanimljive zgode

i zbog ozbiljnijeg «grickanja» riječima nazvale su ga kolege u bogosloviji «Zecko». Tako su ga i zvali. S njegovim nadimkom htjelo se reći - grize kao što zec drvo grize, oštre su mu riječi i «podvale» kao zubi u zeca. Neki će reći kao što je znao dobro «podbosti», da je znao i oštricu mača primiti. Drugi će upravo dodati obrnuto: svakoga je bockao, a

kad bi se njega bockalo, onda bi se uvrijedio. Ima se dojam da je po narodu bila bliže istini ona prva tvrdnja. Da je mnoge «gricka» ali i dopuštao da mu se uzvrati.

Doima se da su mu mnoge njegove podvalne riječi i rečenice, bile manje cirku-sijantske, a više poučljive. Don Ante je šalom, vicom i sitnom podvalom zašiljene odnose među ljudima želio rješavati. Tako nešto mu i piše kolega svećenik 9. 6. 1957. poslije don Antina odlaska iz Biskupije, a dolaska biskupa Čule iz zatvora: «bio sam na Ordinarijatu... Samo nekako prazno bez onog slatkog smijeha i sijedih vlasi...»

Don Ante nije podnosio muklu, ukočenu, bezrazložnu tišinu i ukočenost. Evo nekih od njegovih zgodica:

1. Čorića momak išao više puta u tijeku dana s konjem po sijeno u Polje i nailazio u jednom i u drugom pravcu pored crkve. Svaki puta kada je nailazio don Ante je sjedio u svojoj «kraljevskoj stolici - ligen štulu» i čitao. Momak je po nekom nepisanom običaju

morao svaki puta nazvati «faljenicu», ali mu za njega mučnom gonjenju sijena dosadilo stalno nazivati don Anti «faljenicu» pa mu umjesto «Faljen Isus...» nazva «susto beže». Don Ante nije bio drag ovaj pozdrav. Ljutito je ustao s ligen štula i dok je momak s konjem u jednom pravcu, a don Ante drugom stranom ograde, prije momka požurio momkovu ćaći na Selišta: «deder ti onoga svojega nadobudnog nauči pameti»...

2. Nekoga Kruševljanina su zvali Mate Rutavac. On se na svoj nadimak ljutio. Nije bilo razloga da se ljuti, ali ga nitko nije smio tako nazvati. Don Ante je 1962. god. renovirao crkvu i tražio je da narod sudjeluje u nabacivanju fasade na crkvi. Izredavali su se u pomoći za crkvu svi domaćini Kruševa, pa i Mate Rutavac. Bila je nedjelja u drugoj polovici 1963. god. Don Ante nije mogao od bolesti iz kreveta, don Nedjeljko Galić je imao misu a župske oglase je napisao don Ante. Pišući oglase vidje da je među darovateljima crkve i Mate Rutavac. Ispusti sve druge i stavi samo Matu Rutavca kao darovatelja za crkvu. Don Ante zovnu don Nedjeljka i reče mu: «Evo jedan je domaćin za obnovu crkve dao malo više novca nego ostali pa mu se posebno zahvali i potakni druge da daju.» Don Nedjeljko ne sluteći don Antinu podvalu, počne čitati župske oglasi i kad dođe točka darovatelja, svečano pročita: «za crkvu je darovao Mate Rutavac 100 dinara, pa se počne posebno zahvaljivati mati Rutavcu... pa onda Bog blagoslovio našega darovatelja Matu Rutavca... Pa dodajte se svi u Matu Rutavca... i tako dalje i tako dalje, hvalio don Nedjeljko Matu Rutavca.» Ovaj oglas narod popratio zagledajući se sa sitnim osmijesima i okretanjima. Don Nedjeljko nije ništa primjećivao kao neobično. U tom, iz

sakristije uleti župski prakaratur na oltar don Nedjeljku i reče mu: «zaboga, velečasni, dosta više bit će belaja». Stao don Nedjeljko i ne zna u čemu je problem. Sve mu je objasnio prakaratur u sakristiji po završetku mise ali

Na putu prema Vatikanu 1962. sarajevski nadbiskup Alaupović i mostarski biskup Čule navratili su se u Kruševo. Don Ante se tom zgodom fotografirao s njihovim tajnicima Perićem i Bičvićem.

je bilo kasno. Don Nedjeljko pošao iz sakristije niz crkvu kad ugleda čovjeka na crkvenim vratima. Bio je to Mate Rutavac. Kada don Nedjeljko ugleda sama čovjeka na dnu crkve, pretpostavio je da je to Mate Rutavac pa stao ni tamo i amo, a tada će Mate Rutavac: «Čuješ ti mali, ti nisi ništa kriv, ali kaži onome u krevetu da mu je bolje da se ne ustaje.» Don Ante i Mate Rutavac prvom zgodom su se počastili, ispričali i ismijali.

3. Nekom zgodom don Ante pošao na Krivodol. Došao u Donje Selo i susreo Matu

Smiljanića. Mate je bio slijep. Sjedio je prislonjen uza zid i tako se odmarao. Priđe mu don Ante i započe s njime razgovor. Pitao ga don Ante sve izreda o kruševskom župniku: kakav je, kako propovijeda, moli li se Bogu, traži li redovine i slična pitanja. Sva ta

Drugom zgodom ovaj od «Zečića» pošao u vinograd. Kad ugleda don Antu ispred crkve, požuri se ne bi li mu don Ante što god dobio. Došao pred crkvu, a don Ante mu dobaci: «Ti opet trčeš kao zečić». Spremno «Zečić» odgovori: «Evo me podboo Šibonja,

Čulani s don Antom.

pitanja sasluša slijepac i doda: «Ma šta ću ti pričati moja ljudino. Tko si da si neka, znaš; ma doveo taj naš pratar svu svoju rodbinu ozgar iz Rakitna, pa po nama udario daće i nedaće da ranimo sve njegove. Tko će to izdržati.» Skratio don Ante priču i više nije imao nikakva posla na Krivodolu te se uputio se vrckom kući.

4. Neke s Krivodola zvali «Zečići». Jedan od njih pošao na rad u vinograd. Od Doma prema crkvi se žurio. Dočekao ga don Ante ispred crkve, te mu smješkajući se dobaci: «Što trčeš kao zečić.» Ovaj prešutio. U međuvremenu doznao da don Antine u Rakitnu zovu «šibonja» (Šibonja - ime biku, volu).

pa mu bježim.» Šutke don Ante osta ispred crkve a «Zečić» zamače iza crkve.

5. U ono doba mnogi su dolazili na župsku čatrnju zahvaćati vode za piće i nositi u polje. Mnogi su to i krivotvorili, s praznim bidonima bi dolazili od kuće i punili ih na župskoj čatrnji. Voda se u to doba morala na čatrnji čuvati i štedjeti, nije je bilo dovoljno. Ako bi je i nestalo nije se imala čime dovesti nego bi se moralo s burilima na polje, na Krviju ili na Studenac na vodu. Ljutili su se don Ante i Biserka na one koji bi dolazili na vodu. Više je svoju ljutnju Biserka iskazivala negoli don Ante. Nekom zgodom došao Nikić na čatrnju zahvatiti vode. Priđe mu Biserka i reče: «Nikiću manje vode

nosi, ne mogu ja zahvaćati sa dna čatrnje.» Nikić hladno i mrtvo dodade: «Ne boj se Biserka, ja ću zahvatiti sa dna čatrnje a ti s vrha.» Događanje na čatrnji je pratio don Ante s terase. Nisu ga vidjeli ni Biserka ni Nikić. U događajnim razgovorima jedno i

Don Ante, sestra Danica, majka Anica i sestra Biserka, fotografija iz 1948.

drugo začuše grohotni smijeh s terase. Ostaviše kante te se jedno i drugo grohotno počеше smijati.

6. Don Aco Boras o don Anti i don Andriji Majiću: Jedne godine licem na Veliki petak zadesio sam se u Mostaru. U zgradi biskupije bili su tada don Andrija i don Ante Romić. Njih dvojica bili su na neki način upravitelji biskupije. Don Ante je bio iz Rakitna. Nije bio visok ali je bio snažne konstrukcije. Šišao je kosu tako da je izgledala kao u ježa. Imao je karakteristične oči, krupne kao dva fildžana. Ono što je kod don Ante bilo zanimljivo jest to da je uvijek bio spreman na šalu i podvalu. Nije štedio ni don Andrije...

Kako nije bilo katedrale, na obrede Velikog petka se išlo u samostansku crkvu. Tako je bilo i taj put... Nije se baš trebalo žuriti na obrede, ali don Andrija se bio spremio i želio je doći u crkvu na vrijeme. Nikako ne u zadnji čas. Bilo je još dosta vremena za lagani hod do crkve a i kad se tamo dođe, obredi neće odmah početi. U to je don Andrija pošao

hodnikom. Vidio je da je don Ante izašao iz sobe pa je računao da će za koji ča poći zajedno u crkvu. Kad je don Andrija malo odmakao, zovnuo ga don Ante ali malo ozbiljnijim glasom. Don Andrija se okrenuo. Nije govorio ništa. Taj okret imao je značenje upitnika. Na to je don Ante stupio u svoju akciju. Rekao je don Andriji da ne može tako odjeven u crkvu kod otaca franjevac. Don Andrija ga je pitao: Pa, recimo dakle, zašto ne bih mogao? Tada je don Ante izgovorio malo povišenim glasom: Don Andrija! Ti ne možeš ići tako odjeven. Don Andrija se nešto zamislio. Sad don Ante navaljuje: Ti nisi bilo tko. Ti si Papin pronotar i biskupov delegat i ne možeš ići samo tako. U to će don Andrija, kao s nekim olakšanjem, kao da je shvatio don Antinu zamku: Ama, recimo dakle, šta ti pada na pamet? Pusti sve kraju. Pusti me na miru... Tada je don Ante, nakon kratke stanke izgovorio onu svoju omiljenu riječ: Pa ja sam obični župnik...

Pošao je don Andrija prema izlazećim vratima računajući da će i don Ante za njim. Nu, ne bi tako. Don Ante je samo koraćnuo hodnikom. Zauzeo je strogu pozu i ponovio: Don Andrija! Ti ne možeš ići tako. Ti si biskupov delegat... Osim toga, moj don Andrija ti si apostolski protonotar... Pazi šta radiš. Što će reći oni dolje? Nije to svejedno ni pred narodom. Don Andrija se okrenuo i molećivim glasom veli don Anti: Ama, recimo dakle, pusti me don Ante na miru. Šta sad sve to spominješ kad svak zna da sam ja obični župnik... Gledali su se jedan tren a tada je don Ante stupio u novu akciju.

U jednom jedinom hipu kao da se preobrazio. Nije to više bio onaj don Ante iz Rakitna. Sada je on izgledao kao gorostas. Izbuljio je svoje fildžanaste oči, a kosa se nakostrušila i kao da je svaka vlas bila uperena na don Andriju. Don Antino lice bilo je strogo. Ne znam kome je tada sličilo.

Don Ante je sav bio uperen na don Andriju. Don Andrija je stajao mirno i gledao u don Antu. Don Ante se okrenuo samo malo prema meni ali nakratko. Iskoristio je jedan tren kad je don Andrija pogledao prema stepenicama. Tada mi je samo rekao: Pazi

šta će sada biti. Don Andrija je vratio pogled prema don Anti a don Ante je započeo: Dakle, ti don Andrija ne cijeniš ni biskupa koji te je delegirao, ni Papu iz Rima. Ama, don Andrija, ti si i apostolski protonotar a ne samo biskupov delegat. I za te to ništa ne znači. Ne poštuješ

Don Ante, majka Anica i sestra Biserka.

ništa. Ti prezireš i Svetu Stolicu koja te je odlikovala. Don Andrija! Ti ne priznajesh nikoga...

Don Andrija je stajao jedan časak bez riječi. Bio je neodlučan. Nije znao što raditi. Nitko nikada nije tako poštivao odluke i odredbe Svete Stolice kao don Andrija. O tom nema razgovora. Međutim, ovoga časa izgledalo je kao da je don Andrija nekakav odmetnik koji je sada na sudu i koji treba dobiti zasluženu kaznu. Don Ante ga je strogo mjerio od pete do glave a on je stajao jedan čas neodlučno kao da nešto premišlja. Onda je sageo glavu. Tako se zadržao samo jedan kratki tren. Onda je podigao glavu i uputio se k jednim vratima. Don Ante je šeretski pogledavao na me. Ja nisam znao kako se

ponašati. Vidim nešto se zagonetno zbiva ali ja ne mogu u tome sudjelovati jer sam daleko mlađi od njih dvojice. Osim toga oni su crkveni poglavari a ja tek na početku svoga službovanja.

Don Ante je samo gledao kako don Andrija odlazi u onu sobu. Nije govorio ništa. Samo je otišao u svoju sobu ali nakratko. Kad se vratio, nosio je nekakav papir u ruci. Stalno je pogledavao na vrata one sobe u koju je otišao don Andrija. Gledao je onaj papir u ruci. Onda je pogledao na me ali ne onako strogo kao inače. Ništa se nije dogodilo. U to je don Ante opet otišao u svoju sobu. Vratio se uskoro ali bez onoga papira u ruci. Samo je na njegovom licu blistao nekakav veseli izraz. On kao da se osjećao kao pobjednik. Samo je čekao rasplet cijele situacije. Hodao je hodnikom ali bi koračio samo nekoliko koraka i odmah bi se vraćao. Pa onda opet isto. Nisam znao što se to zbiva ni što to znači ali sam sve saznao malo kasnije.

I tako... Don Andrija je otišao u jednu sobu a don Ante šetkao po hodniku. Vidjelo se da nešto očekuje. Šetao je nekoliko koraka na jednu stranu pa onda isto toliko koraka na drugu stranu. Sve nakratko. U jednom trenu oču se škripa vrata iz dubine hodnika. Don Ante je bio taj čas okrenut u suprotnom smjeru. Nu čim je čuo škripu okrenuo se brzinom kobre i stao. Čekao je jedan čas i osluškivao. Tada nakon kratkog čekanja ugleda mu se na usnama pobjednički osmijeh. Ugledao je don Andriju kako oprezno, kao krivac, izlazi iz one sobe u kojoj se malo prije izgubio. Nu to kao da više nije bio onaj prijašnji don Andrija. Onaj koji za se kaže da je obični župnik. Sada je don Andrija bio pred don Antom sa svim njemu dostupnim insignijama apostolskog protonotara. Don Andrija je stupao laganim korakom i gotovo stidljivo prema don Anti. Kao da ga je molio da mu oprostí što se je prije bio tako odjenuo. Don Ante je gledao don Andriju izbuljenih očiju i malo sagnute glave. Kao da ima naočale pa kao da gleda iznad njih. Kako mu se don Andrija približavao tako je don Ante postajao veseliji. U jednom trenu malo se osmjehnulo a odmah zatim se uozbiljio i postao strog.

Gledao je don Andriju nekakvim strogim pogledom i s izrazom prijekora. Odjednom, prometnuo se u strogoga suca i počeo svoju tiradu nesmiljenom strogošću: Da, da moj don Andrija...! Znači tako... Biskup u zatvoru a moj ti se don Andrija šepiri po Mostaru... Don Ante je gledao don Andriju očekujući njegovu reakciju. Zaurloao se, smiješio se ali nikako neprijateljski. Tada se don Andrija oglasio kao ranjeni jelen: Ama, sada recimo dakle, don Ante, dosta više toga... Pa pusti me, recimo dakle, već jednom na miru... Pa, sad recimo dakle što hoćeš više od mene... Pa, recimo dakle, dosta jednom... I evo tako je to završilo. Blagi i mirni i staloženi i promišljeni i pažljivi i ponizni don Andrija se našao sučeljen s tim veselim Rakićakom koji je bio uvijek spreman na šalu i podvalu. Nu ni don Ante nije nikad nastupao neprijateljski. Nikad mu nije bilo dosta cirkusa i šale ali bi se sve izgledilo za tili čas. Tako je bilo i ovoga puta. Čovjek bi rekao da će sad planuti iskra. Nu, ne bi ništa. Don Ante je stajao na jednoj strani hodnika a malo dalje don Andrija. Don Ante se smijao iz petnih žila, a don Andrija se smijao blago i glave malo sagnute dolje u lijevo, kao da nešto razmišlja. Stajao sam po strani i promatrao sve ne znajući kako se postaviti.

Malo zatim njih dvojica pošli su hodnikom jedan usporedno s drugim. Don Antin izgled kao da je govorio: E, moj don Andrija, jesam li te uspio podjariti? Don Andrija se samo blago smiješio. Sišli su niza stepenice a ja za njima. Uputili su se do crkve sv. Petra i Pavla njih dvojica na obrede Velikoga petka Uputili su se njih dvojica mirno razgovarajući. Kao da ništa nije ni bilo. Otišli su u samostansku crkvu na obrede Velikog petka.

Smrt i sprovod

Don Ante je umro na Veliki petak 25. 3. 1964. Crkva slavi u taj dan i blagdan Blagovijesti. Sprovodni obredi su mu organizirani na Veliku subotu u 10 sati. Sprovod je bio u 10 sati zbog toga da bi svećenici mogli stići liturgijske obrede Velike subote u svojim župama.

Sprovodne obrede su organizirali don Marko Perić, biskupov tajnik i don Nedjeljko Galić, kruševski kapelan. Na zamolbu don Antina brata Ivana, koji je bio emigrant u Australiji, sprovodne obrede je snimio na magnetofonsku traku don Frano Bulić, župnik u Obrima kod Konjica. Za to vrijeme 1964. god.

Sprovodni obred pok. Don Anti je predvodio biskup Čule.

to je bilo nešto posebno. Don Frano je došao u Kruševo motorom.

Cijelo vrijeme sprovoda trajalo je veliko nevrijeme, kiša. Na sprovodu se okupilo do

1000 osoba. Bilo je 45 svećenika. Sprovodne obrede je predvodio biskup P. Čule. Prije sprovodnih obreda bila je misa u župskoj crkvi. Dio sprovodnih obreda izmoljen je u crkva, dio na groblju Sajmište. Sprovodna

*Sprovodna povorka od crkve prema groblju
- kišobran do kišobrana.*

povorka s tijelom pokojnog don Ante kretala se kroz crkveno dvorište pokraj stećaka do groblja Sajmište. Fotografije učinjene na sprovodu prikazuju mnoštvo kišobrana u sprovodnoj povorci koja je bila spojena u cjelinu od groblja Sajmište do crkve.

Na sprovodima su govorili: biskup Čule, predstavnik ministranata i pjevača, predstavnik djevojaka, predstavnik bogoslova i sjemeništara (bogoslov Vlado Puce), predstavnik prakaratura i svih župljana, predstavnik dijecezanskih svećenika (don Andrija Majić), predstavnik dijecezanskih svećenika (don Mate Nuić) i predstavnik franjevaca hercegovačke provincije (fra Jerko Karačić).

Iz homilije biskupa Čule: Biskup je istaknuo u homiliji don Antu kao svećenika, pastoralnog i liturgijskog predvoditelja, predvoditelja i organizatora župske zajednice i vrijednog graditelja.

«...vi ste, braćo i sestre, i sami svjedoci da je pokojnik bio pravi svećenik... Nikada

nisam čuo pritužbe na njega, ni od vas, a niti sa strane, da bi netko prigovarao njegovu vladanju, da bi netko iznio ikakvu zamjerku njegovu svećeničkom životu. I to je ono najljepše što on može ponijeti sa sobom... zna

svijet da je uvijek davao primjer pravog svećeničkog života i da može svijetla obraza stupiti pred vječnoga Suca... Najbolja vaša zahvalnost će biti da upamtite njegove riječi i da živite prema uputama koje je on vama davao... obećajmo danas da ćemo od sada bolje se sjećati njegovih uputa, njegovih opomena i njegovih savjeta, da ćemo od sada živjeti pravim kršćanskim životom. Tako ćemo se najbolje odužiti njegovoj uspomeni i tako

ćemo najbolje pomoći njemu...»

Predsvnik ministranata i djece pjevača u oproštajnom govoru je istaknuo: «Župniče, duhovni oče don Ante!... Danas oplakuje naša župska obitelj Vašu smrt. Najviše oplakujemo mi djeca, vaši đaci i ministranti. Vi ste nas svetim krstom preporodili za djecu Božju. Vi ste nas riječju Božjom hranili kao što majka hrani svoju djecu. Vi ste nas vodili primjerom i naukom kao što otac odgaja i vodi svoju djecu... onu riječ koju ste nam govorili... nećemo nikad zaboraviti...»

Predstavnik djevojaka je istakla: «U dubokoj boli opraštamo se od Tebe, dragi naš don Ante...» Uz početnu riječ hvala, djevojka je isticala u zahvali sve ono što je don Ante činio odgajajući i upućujući omladinu župe u život... «Danas nad Tvojim odrom obećavamo vjernost Kristu i Presvetoj Djevici, vjernost onim kršćanskim idealima vjere, čistoće, ljubavi, koje ste ideale ulijevali u naše duše i srca... Dragi naš, župniče don

Ante, moli se za nas, za svoju mladež da se nitko od nas ne izgubi...»

Bogoslov Vlado Puce u oproštajnom govoru je naglasio: «Vi ste nam osjećajući blizinu svoje smrti sami više puta naglasili: Znam za koga sam živio, znam komu sam služio, ja se osjećam sretnim, vedra i uzdignuta čela idem na sud Onomu kojemu sam darovao svoj život... Mi Vas kao takva to jest, kao dobra svećenika i poznajemo...»

Još dok smo bili u sjemeništu Vi ste uvijek za nas imali očinski pogled, riječ utjehe i blag osmijeh.»

Predstavnik župskih prakaratura i svih Kruševljana: «Pun svećeničkog ponosa i mladenačkog zanosa dali ste se na vršenje svoga svećeničkog posla da izvršite svoju svećeničku dužnost... Uvijek ste imali toplu riječ, dobar očinski savjet za svakog od nas, svojom veselom naravi liječili ste našu duhovnu i tjelesnu tugu. U najtežim danima... rata kad je svatko mislio na svoju glavu, niste nas napustili, uz rizik svoga života, osobito u tim danima tješili ste nas pružajući nam duhovnu utjehu, potpomažući svakoga koga ste mogli, bez obzira tko je tko. Doista pravi učenik svoga učitelja Isus Krista... I u ovim zadnjim danima u svojoj teškoj bolesti, ipak ste mislili više na nas nego na sebe... Svoje patnje prikazivali ste Bogu za sve nas. Nismo se nadali da ćete nas tako brzo ostaviti, ali Božji putovi nisu naši putovi, Božje misli nisu naše misli. Bog je tako htio. Nek se vrši volja Božja. Mi čvrsto vjerujemo da smo dobili jednog zagovornika na nebu... Dragi don Ante, opraštajući se od Vas u dubokoj boli, u ime svih župljana, neka Vam je srdačna hvala za sve što ste nam učinili...»

Don Andrija Majić je istaknuo: «...svi mi došli smo da Ti reknemo zadnji zbogom prije nego Te položimo u grobnu raku, da Ti iz dubine duše svoje zahvalimo i odamo dužno priznanje za sve ono što si Ti kroz trideset i tri godine svoga svećeničkog života i djelovanja u ovoj župi učinio na slavu Božju, za spas duša... Dragi naš don Ante, putuj

sretno u vječnost, pokoj Ti lijepoj, plemenitoj duši. Ostatak ćeš u našoj najljepšoj uspomeni. Moli se za nas pred licem vječnog Oca i doviđenja u sretnoj i blaženoj vječnosti...»

Sprovodni obred na groblju: Na groblju su govorili u ime dijecezanskih svećenika don Mate Nuić, u ime otaca franjevac hercegovačke provincije fra Jerko Karačić.

Don Mate Nuić je istaknuo u svojem oproštajnom govoru: «Don Ante, Tvoja plemenita duša sve nas je privukla k Tebi. Tu su, don Ante, Tvoji župljani, shrvani bolju i tugom... Ti si s njima pjevao kad im je drago bilo, a i plakao si kad ih je štogod zadesilo. Narod je ovaj svjestan da u Tebi, don Ante, gubi najvećeg svoga dobročinitelja... Svjestan je ovaj puk kad si Ti uvijek bio gromobran u njegovoj sredini. Zato nikakvo čudo da u ono najteže doba kad su djeca pjevala kroz svoju župu: 'Dok se don Ante našim selom šeće, sirotinja proplakati neće!' Pred otvorenim Tvojim grobom, uz Tvoje plemenito tijelo, don Ante, izjavljujem: po Tvome uzoru, nama će vjera naša biti uvijek srce našeg srca, duša duše naše. Zato don Ante, tim mislima, tim obećanjem, ja Ti velim: don Ante, doviđenja u vječnom, toplom, milom i slatkom zagrljaju s našim božanskim Spasiteljem...»

Fra Jerko Karačić je u oproštajnom govoru isticao: «...Dok si Ti hodao zemljom širio si ljubav. Moj don Ante, Tvoja je ljubav bila široka kao i ovo Mostarsko blato, čvrsta i jaka kao ova brda koja nas okružuju, a velika, razlijevala se na sve četiri strane kao poplava kad naiđe niz ovo Tvoje Blato Mostarsko... Don Ante, u ime hercegovačkih franjevaca, u ime nas fratara, hvala Ti na svemu, na Tvojim suradnji na njivi Gospodnjoj, na vrijednim savjetima.

Don Ante, oprosti ako mi se suza ova obori s oka, jer kad smo se prije par dana opraštali, bio si svjestan kuda ideš. I kad su se naše suze s obraza miješale, rekao si: 'Jerko, ne plači, ja idem Onome koji će i mene i tebe, ako Bog da, nagraditi'...»

Simpozij o don Anti Romiću

Simpozij o don Anti Romiću imat ćemo 11. 10. 2003. Mnogi od naroda me priupitaše «šta će to biti», «šta je to simpozij»? Dakle, riječ *simpozijum* ili *simpozij* je grčka riječ (symposion) koja ima više značenja. Koristi se najčešće u značenju «sastanak stručnjaka s određenom temom za raspravljanje». U našem slučaju smo stavili don Antu Romića kao osobu i kao temu raspravljanja. Više predavača će iznositi ono što su pronašli istražujući život i djelo don Ante Romića. Slušatelji će kroz diskusiju, komentare, rasprave potvrditi ili ispraviti ono što se reklo.

Simpozij je skup ljudi koji raspravljaju o jednoj temi da bi je što bolje objasnili, prikazali, rasvijetlili.

U planu smo da simpozij traje jedan dan. Predavači će u predviđenom vremenu iznositi svoje istraživačke radove. Ako pojedini predavač bude imao više pripremljenog materijala nego što je moguće iznijeti u predviđenom vremenu, pripremljeni materijal neće propasti nego će biti objavljen u knjizi koju planiramo izdati u vremenu poslije simpozija.

Teme i predavači na simpoziju

- **don Dražen Kutleša:** Osnivanje župe Kruševo, djelovanje otaca franjevac na župi, djelovanje dijecezanskih svećenika (dekret don Anti Romiću za župnika u Kruševu);

- **fra Šime Romić:** Životopis don Ante Romića (curriculum vitae u crkvenom kontekstu Rakitna, Travnika, Sarajeva i Hercegovine);

- **biskup Ratko:** Duhovni život (lik) don Ante Romića (molitelj, bolesnik, patnik i zatvorenik);

- **don Josip Čirko:** Duhovno - pastoralni život don Ante Romića (pastoralac, liturg, radnik i patnik);

- **don Ljubo Planinić:** Don Ante Romić radnik na njivi Gospodnjoj (župe Stolac, Prenj, Ravno i Kruševo);

- **don Tomo Vukšić:** Don Ante Romić službenik na Ordinarijatu – suradnik s klerom;

- **don Ante Pavlović:** Don Ante Romić kao pisac (objavljeni i neobjavljeni članci);

- **don Luka Pavlović:** Don Ante graditelj (gradnja župne crkve u Kruševu, održavanje crkve i župne kuće);

- **prof. Ivan Kordić:** Don Ante i tragedija sretničkih svatova;

- **don Ilija Drmić:** Svećenici i vjernici o don Anti Romiću;

- **don Ljubo Planinić:** Don Ante u slikama (fotografijama).